

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **J. C.**, bývajúceho v **A.**, proti žalovaným **1/ A. B.**, bývajúcej v **Ž.Ž.**, **2/ J. C.**, bývajúcej v **Ž.**, **3/ Ž. C.**, bývajúcej v **T.**, **4/ O. K.**, bývajúcej v **P.**, **5/ Ing. Š. C.**, bývajúcemu v **Z.**, **6/ J. C.**, bývajúcej v **T.**, žalovaní **1/, 2/, 3/, 4/, 6/** zastúpení JUDr. M. P., advokátkou v **Ž.**, **o určenie, že žalobca je zákonným dedičom po poručiteľovi V. C.**, vedenej na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 33 C 22/2007, o dovolaní žalovaných **1/ a 2/** proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 23. januára 2009 sp. zn. 8 Co 268/2008, takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Žiline z 23. januára 2009 sp. zn. 8 Co 268/2008 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Žilina rozsudkom z 22. mája 2008, č.k. 33 C 22/2007-48 návrh žalobcu o určenie, že je zákonným dedičom po poručiteľovi **V. C.**, narodenému **X.**, zomrelému **X.**, zamietol. Žalobcu zaviazal nahradiť žalovaným **1/, 2/, 3/, 4/, 6/** trovy konania 17 506,90 Sk na účet ich právnej zástupkyne, do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Žalovanému **5/** náhradu trov konania nepriznal. Rozhodnutie odôvodnil tým, že v danom prípade dedičské konanie po poručiteľovi **V. C.** bolo právoplatne skončené bývalým štátnym notárstvom v **Ž.** - rozhodnutie zo dňa 8. februára 1990, č.k. D 1861/1989-18, preto žalobca nemá naliehavý právny záujem na určení, že je dedičom po poručiteľovi, pretože jeho právo už porušené bolo. V danom prípade môže postupovať iba v zmysle ustanovenia § 485 ods. 1 Občianskeho zákonníka žalobou na plnenie a domáhať sa nárokov opomenutého dediča. Žaloba na určenie má iba preventívny charakter. Nie je opodstatnená tam, kde bolo už právo porušené. Namiesto je žaloba na plnenie, v rámci ktorej sa bude riešiť otázka aktívnej legitimácie. Pokiaľ žalobca poukázal na skutočnosť, že po poručiteľovi - otcovi žalobcu, bol objavený

d'alší majetok, ktorý nebol prejednaný v dedičskom konaní, súd poukázal na skutočnosť, že žalobca je dedičom po svojom otcovi zo zákona (§ 473 ods. 1 Občianskeho zákonníka) a nebráni mu žiadna prekážka, aby sa ako dedič zúčastnil dodatočného prejednaní dedičstva po poručiťovi. Jeho právo, že je zákonným dedičom po svojom otcovi, vyplýva priamo z rodného listu v spojení s ustanovením § 473 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Z uvedených dôvodov žalobca v konaní nepreukázal naliehavý právny záujem na určení, že je dedičom po otcovi, preto súd návrh žalobcu v celom rozsahu zamietol. O trovách konania rozhodol podľa § 151 ods. 1 a § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Žiline rozsudkom z 23. januára 2009, sp. zn. 8 Co 268/2008 zmenil prvostupňový rozsudok tak, že určil, že žalobca je zákonným dedičom po poručiťovi V. C., narodenému X., ktorý zomrel X., naposledy bytom T. Krajský súd doplnil dokazovanie prečítaním spisu Štátneho notárstva v Ž. sp. zn. D 1861/1989 týkajúceho sa prejednaní dedičstva po poručiťovi V. C.. Zistil, že podľa zápisnice o predbežnom vyšetrení z 24. novembra 1989 vypočúvaná osoba J. C. (žalovaná 2/) označila za dedičov J. C., manželku poručiťa (žalovanú 6/) a ako deti poručiťa Š. C. (žalovaný 5/), J. C. (žalovaná 2/), O. K. (žalovaná 4/), Ž. C. (žalovaná 3/) a A. B. (žalovaná 1/). Zo zápisnice napísanej na štátnom notárstve dňa 8. februára 1990 vyplýva, že sa tohto pojednávania osobne zúčastnil Š. C., J. C.. Dedičky J. C., O. K., Ž. C. a A. B. splnomocnili na zastupovanie J. C.. Účastníci dedičstvo neodmietli. Dedičia uzavreli dohodu, podľa ktorej nadobúdateľkami X. rodinného domu č. s. X. v T. s prisl. a garáže sú J. C., Ž. C. a A. B. (každá v X.). Nadobúdateľkou ostatného dedičstva je manželka J. C.. Štátne notárstvo v Ž. rozhodnutím z 8. februára 1990 č.k. D 1861/1989-18 podľa § 39 ods. 2 Notárskeho poriadku schválilo vyššie uvedenú dedičskú dohodu, pretože táto neodporuje zákonu ani záujmu spoločnosti. Z odôvodnenia rozhodnutia zo dňa 8. februára 1990 č.k. D 1861/89-18 vyplýva, že po poručiťovi V. C. závet zistený nebol. Nastúpilo dedenie zo zákona v prospech manželky a 5 detí poručiťa v rovnakom pomere podľa § 473 Občianskeho zákonníka. Nikto z nich dedičstvo neodmietol. Rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 8. februára 1990, pretože účastníci prítomní na prejednaní dedičstva sa aj v mene účastníkov, ktorých zastupovali, vzdali práva na odvolanie. Odvolací súd na rozdiel od okresného súdu dospel k záveru, že žalobca by sa nemohol domáhať nápravy žalobou na plnenie (§ 80 písm. b/ O.s.p.) o vydanie majetku z dedičstva a domáhať sa nárokov opomenutého dediča podľa § 485 ods. 1 Občianskeho zákonníka, lebo o takýto prípad tu nejde. Žalovaní zámerne žalobcu ako dediča v konaní o dedičstve neuviedli. Za tohto stavu neprichádzala do úvahy žiadna náprava a teda ani žaloba o vydanie

majetku z dedičstva podľa § 485 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Keďže žalobca nebol účastníkom pôvodného konania o dedičstve, nebol by ani účastníkom pri prejednaní novoobjaveného majetku poručiťa. Odvolací súd preto nesúhlasil ani s konštatovaním okresného súdu, že žalobcovi ako dedičovi zo zákona nebráni žiadna prekážka, aby sa ako dedič zúčastnil dodatočného prejednávania dedičstva po poručiťovi. Žalobca má naliehavý právny záujem na určení, že je zákonným dedičom po poručiťovi, lebo bez tohto určenia by sa stalo jeho právne postavenie vyplývajúce len z rodného listu neisté pre právne vzťahy účastníkov sporu, najmä pre konanie o novoobjavenom majetku poručiťa. Odstrániť stav, ktorý nastal môže len určovacia žaloba. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa ustanovenia § 224 ods. 2 a § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podali dovolanie žalované 1/, 2/ a navrhli napadnuté rozhodnutie zmeniť tak, že dovolací súd návrh žalobcu zamietne. Prípustnosť dovolania vyvodzovali z § 238 ods. 1 O.s.p. a jeho dôvodnosť z § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. (rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci). Uviedli, že v konaní o novoobjavenom majetku nemožno meniť okruh dedičov zistený v pôvodnom konaní o dedičstve. Keďže žalobca nebol účastníkom pôvodného konania o dedičstve, nebol by ani účastníkom pri prejednaní novoobjaveného majetku poručiťa. Samotný návrh na určenie, že navrhovateľ je zákonným dedičom po poručiťovi je medzi účastníkmi nesporná skutočnosť a nikto z účastníkov tohto konania nepopiera, že žalobca je zákonným dedičom po poručiťovi V. C.. Medzi účastníkmi tohto konania nie je teda žiaden spor o tom, že žalobca je zákonným dedičom po svojom otcovi.

Žalobca sa k dovolaniu žalovaných 1/ a 2/ nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

V zmysle ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť skúmať, či napadnutý rozsudok nebol vydaný v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. (§ 242 ods. 1 O.s.p.), zaoberal sa dovolací súd najprv otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. O vadu tejto povahy ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom a g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo súd bol nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Uvedené procesné vady neboli v dovolaní tvrdené a v dovolacom konaní nevyšli vady v zmysle § 237 písm. a/ až e/, g/ O.s.p. najavo.

Dovolací súd však zistil, že konanie pred odvolacím súdom je postihnuté vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký postup súdu, ktorým znemožní realizáciu tých procesných práv, ktoré účastníkom občianskeho súdneho konania procesné predpisy priznávajú za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov. K odňatiu možnosti konať pred súdom môže dôjsť nielen činnosťou súdu, ktorá rozhodnutiu predchádza, ale aj samotným rozhodnutím.

Podľa § 123 O.s.p. účastníci majú právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali.

V občianskom súdnom konaní má účastník nielen procesné právo (zároveň povinnosť) označiť dôkazné prostriedky na preukázanie ním tvrdených skutočností (§ 101 ods. 1 O.s.p. a § 120 ods. 1 O.s.p.), ale tiež právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali (§ 123 O.s.p.). Právo účastníkov vyjadriť sa k vykonanému dokazovaniu sa v konaní realizuje tak, že predseda senátu spravidla bezprostredne po vykonaní každého dôkazu umožní účastníkovi, aby sa k nemu bezprostredne vyjadril a aby uviedol všetko, čo pri hodnotení vykonaného dôkazu považuje za významné. Vyjadrenie k vykonanému dôkazu je jedným z podkladov, na základe ktorých súd pri rozhodovaní vo veci samej hodnotí dôkazy. Právo vyjadriť sa k vykonaným dôkazom nemožno zamieňať s možnosťou účastníkov na záver pojednávania zhrnúť svoje návrhy a vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci (§ 118 ods. 4 O.s.p.), pretože obsah a účel týchto procesných práv účastníka je rozdielny. Procesnú možnosť účastníka vyjadriť sa k vykonanému dôkazu (napr. z hľadiska vierohodnosti svedka a jeho vzťahu k prejednávanej veci, pravosti a správnosti listiny, osoby a odbornej spôsobilosti znalca, vecnej správnosti postupu súdu pri vykonávaní ohliadky a pod.) musí súd vytvoriť účastníkovi už v rámci dokazovania. Naopak, procesnú možnosť zhrnúť návrhy a vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci je súd v zmysle § 118 ods. 4 O.s.p. povinný vytvoriť účastníkovi až na záver pojednávania (v "záverečnej reči" môžu účastníci zhrnúť svoje návrhy, vyjadriť svoj názor na vykonané dokazovanie z hľadiska jeho úplnosti, zákonnosti, môžu v nej tiež vyjadriť svoj názor, z akých skutkových a právnych záverov by mal súd vychádzať a ako by mal vec po právnej stránke posúdiť).

Z obsahu zápisnice odvolacieho súdu o pojednávaní z 23. januára 2009, na ktorom došlo aj ku konečnému rozhodnutiu vyplýva, že odvolací súd doplnil dokazovanie a to prečítaním zápisnice o výsluchu žalobcu vykonanom pred Krajským súdom v Žiline dňa 20. januára 2009, oboznámením obsahu spisu Štátneho notárstva v Ž. sp. zn. 5 D 1861/1989, výsluchom žalovaného 5/. Zo zápisnice však ale nevyplýva, že by na pojednávaní súd po doplnení dokazovania vytvoril účastníkom, resp. ich zástupcom procesnú možnosť vyjadriť sa k jednotlivým vykonaným dôkazom v zmysle § 123 O.s.p. Po doplnení dokazovania predsedníčka senátu krajského súdu vyhlásila dokazovanie uznesením za skončené a dala priestor na prednes záverečných rečí. Dôkaz oboznámením obsahu dedičského spisu Štátneho notárstva v Žiline bol vykonaný prvýkrát v konaní.

Týmto svojím postupom zaťažil konanie vadou spočívajúcou v odňatí možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Pre úplnosť dovolací súd uvádza, že v tomto konkrétnom prípade, keď mal súd v úmysle doplniť dokazovanie a išlo o závažný dôkaz, bolo žiaduce vypočuť priamo aj účastníkov konania.

Táto procesná vada (§ 237 písm. f/ O.s.p.) konania je dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom touto procesnou vadou nemožno považovať za zákonné a správne.

Navyše je potrebné zdôrazniť, že predpokladom toho, aby odvolací súd mohol zmeniť rozhodnutie súdu prvého stupňa, ak má za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým záverom a na ním založených následných právnych záveroch, je opakovanie dokazovania v potrebnom rozsahu odvolacím súdom nevyhnutným. Podmienkou zmeny rozhodnutia v takomto prípade je teda skutočnosť, že odvolací súd opakuje v potrebnom rozsahu dokazovanie, na základe ktorého dospeje k skutkovému stavu, odlišnému od skutkového stavu zisteného prvostupňovým súdom, tvoriaceho podklad pre rozhodnutie v danej veci. Dovolací súd z obsahu spisu zistil, že odvolací súd z dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa vyvodil odlišné skutkové zistenia a na ich základe aj právne závery, ako súd prvého stupňa bez toho, aby vo veci opakoval dokazovanie (dokazovanie iba doplnil).

Podľa § 211 ods. 2 O.s.p. ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa.

Podľa § 125 O.s.p. za dôkaz môžu slúžiť všetky prostriedky, ktorými možno zistiť stav veci, najmä výsluch svedkov, znalecký posudok, správy a vyjadrenia orgánov, fyzických osôb a právnických osôb, listiny, ohliadka a výsluch účastníkov. Pokiaľ nie je spôsob vykonania dôkazu predpísaný, určí ho súd.

Podľa § 220 O.s.p. odvolací súd rozhodnutie súdu prvého stupňa zmení, ak nie sú splnené podmienky na jeho potvrdenie (§ 219), ani na jeho zrušenie (§ 221 ods. 1).

Podľa § 213 ods. 3 O.s.p. ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám.

Ak sa chcel odvolací súd odchýliť od skutkových zistení súdu prvého stupňa na základe bezprostredne pred ním vykonaných dôkazov, mal dokazovanie v zmysle § 213 ods. 3 O.s.p. sám v potrebnom rozsahu opakovať a zadovážiť si tak rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p. Len takýto postup je v súlade so zásadou priamosti a ústnosti civilného procesu. Zásada priamosti a ústnosti má pre odvolacie konanie rovnaký význam a následky ako pre súd prvého stupňa. V odvolacom konaní je ale dôležitá aj iná stránka priamosti. Táto zásada totiž je dôležitá nielen pre zisťovanie skutkového základu rozhodnutia, ale aj pre odchýlenie sa od skutkových zistení súdu prvého stupňa. Pri opakovaní a doplnení dokazovania je teda zásada priamosti oproti súdu prvého stupňa ešte sprísnená. Odvolací súd podľa týchto ustanovení a zásad v danej veci nepostupoval. Vo svojom zmeňujúcom rozhodnutí vychádzal z dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa a z dôkazov ktoré vykonal pred odvolacím súdom a dospel k iným skutkovým zisteniam, z ktorých vyvodil iný právny stav.

Odvolací súd si teda pre odlišné hodnotenie dôkazov nežadovánil rovnocenný podklad, preto jeho skutkový a z neho vyplývajúci právny záver je v dôsledku toho v tomto smere predčasný.

Preto dovolací súd dospel k záveru, že v konaní pred odvolacím súdom došlo okrem vady v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ešte aj k inej vade konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.).

Vzhľadom na uvedené skutočnosti Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.). Vecnou správnosťou rozhodnutia ako ani námietkami dovolateľiek sa Najvyšší súd Slovenskej republiky z tohto dôvodu nezaoberal.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. októbra 2010

JUDr. Martin Vladik, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová